De nieuwe uitdaging

Een nieuwe ronde in het gevecht tussen de supermogendheden — de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie — is losgebarsten. Een ronde die door links en rechts met respectievelijk hoop en verbazing wordt gadegeslagen. De inzet is opmerkelijk. De strijd gaat nu niet om het opvoeren van de bewapeningsspiraal maar juist om het tegenovergestelde: welke systemen doeken wij op en in welke aantallen? Het lijdt geen twijfel: voor het eerst sinds de totstandkoming van de twee machtsblokken is een afbouwproces van de militaire macht aangekondigd.

Nu hebben NAVO en het Warschau-Pact elkaar al eerder met ontwapeningsretoriek bestookt. In de praktijk leverde dat ten hoogste een min of meer beheerste opbouw op. SALT I en II zijn voorbeelden van een kwantitatieve beperking. Van echte vermindering, zoals de „Mutual Balanced Force Reductions"-onderhandelingen beoogden, is in feite niets terechtgekomen. En dan nu, na het succes van de INF-onderhandelingen, plotseling een aankondiging dat vele duizenden tanks en vliegtuigen in het Centraaleuropese gebied zullen worden teruggetrokken. En dan nog wel eenzijdig, zonder enige tegenprestatie van de VS of de NAVO te eisen.

Te goed om waar te zijn zeggen de sceptici (volgens hen zelf realisten). Die unieke kans mag niet worden gemist, zeggen alle overigen. Het momentum van de neerwaartse spiraal moet volgens hen direct worden benut. Laten de heren Bush en Gorbatsjov maar tegen elkaar opbieden (eigenlijk afbieden).

Zelfs publiciteitsstunts zijn plotseling geoorloofd als dat maar leidt tot minder.

Hoe is het zover gekomen? Dat mag zo langzamerhand genoegzaam bekend worden verondersteld. Om het vastgelopen Sovjetrussische economische bestel weer los te krijgen, is een shocktherapie nodig. Een therapie die beoogt dat de grote massa van de Sovjetrussische bevolking, gewapend met de welhaast ideologische begrippen *glasnost* en *perestroika* de verstikkende bureaucratie op non-actief zet. Het gaat deze keer dus erom een innerlijke vijand te overwinnen. Hiervoor heeft de Sovjetrussische leiding al haar aandacht en middelen nodig. Een voortzetting van de min of meer koude oorlog met het Westen zou een gevecht op twee fronten betekenen. Dat kan de Sovjet-Unie zich uiteraard niet veroorloven. Om velerlei redenen, waaronder niet in de laatste plaats de economische factor, biedt ontspanning met het Westen de mogelijkheid ten koste van de defensie-inspanning geld en middelen vrij te maken voor een economie die de burgers ten goede komt.

In hoeverre kan Gorbatsjov op zijn woord worden geloofd? Militairen weten van oudsher dat zij niet zozeer naar *intentions* maar meer naar *capabilities* moeten kijken. En de capabilities zijn er nog steeds. Wat betekenen enkele duizenden tanks minder in de DDR, Polen en Tsjechoslowakije als zij vervolgens in West-Rusland worden opgeslagen? Voor vliegtuigen met hun inherente eigen mobiliteit is die vraag nog pregnanter. Willen de *capabilities* echt worden afgebouwd dan moet er een einde komen aan de enorme asymmetrie tussen de industriële apparaten die in het Oosten en Westen de krijgsmachten van wapens voorzien. Pas als er iets wordt gedaan aan de ten opzichte van het Westen veelvoudige militaire-produktiecapaciteit van het

Oostblok, worden fundamentele stappen gezet. En zover is het nog niet.

Zien militairen dan helemaal niets in de voortvarende plannen van Gorbatsjov? Zijn ze erop uit de euforie van het ontluikende vredesproces de kop in te drukken? Of zijn ze soms heimelijk bang hun baan te verliezen? Allemaal legitieme vragen. Voor de antwoorden hoeven wij echter niet bang te zijn, want militairen, hoezeer ook professionele sceptici inzake de *intentions* van de andere partij, beseffen immers dat er werkelijk van een nieuwe ronde sprake is. Een ronde, weliswaar niet ontdaan van propagandistische elementen, maar waarin de wil van de Sovjetrussische leider zich van onnodige militaire ballast te ontdoen oprecht moet worden ingeschat. Hij kàn immers niet anders. En dit in een spanningsveld waarin de Sovjetrussische bureaucratische elite (de *nomenklatura*) en de militaire leiding ongetwijfeld als tegenkrachten optreden. De door Gorbatsjov nagestreefde ontspanning is dus van een geheel andere aard dan de vorige uitgave, de détente van Brezjnjev in het begin van de jaren '70. De laatste beoogde immers de militaire machine uit te breiden terwijl het Westen werd verondersteld het tegenovergestelde te doen.

Politici, defensiespecialisten en militairen maken bij al dit nieuws soms een richtingloze indruk. Zij zoeken naar de juiste antwoorden op de voortvarende initiatieven. In feite is die stuurloosheid onnodig. De huidige situatie biedt immers ongekende mogelijkheden om de altijd zo beklemtoonde asymmetrie tussen Oost en West fundamenteel te helpen slechten. Creatieve oplossingen van NAVO-zijde zijn daarbij onontbeerlijk. Zo lang echter geen resultaat wordt geboekt, is standvastigheid met betrekking tot de omvang van het eigen potentieel geboden.

Trouw aan haar 40 jaar geleden geformuleerde bestaansreden is en blijft de NAVO een defensieve organisatie. Een nieuw Handvest is niet nodig. Wèl een verhoogde inspanning om het Sovjetrussische volk met raad en daad te overtuigen dat de NAVO van puur defensieve aard is.

Wie had ooit gedacht dat de NAVO een Sovjetrussische leider zeer behulpzaam zou kunnen zijn bij het bereiken van zijn doel? Een nieuwe uitdaging tekent zich af, die uitzicht biedt op dezelfde hoeveelheid veiligheid tegen betaalbare prijzen. En dat moet de NAVO-landen, die met sommige onbetaalbare wapensystemen worden geconfronteerd, in feite een pak van het hart zijn. De nieuwe uitdaging biedt niet alleen voor Gorbatsjov voordelen, voor de 40-jarige NAVO kan zij een flinke teug levenselixer blijken te zijn.

